

Bozorbekov Ahmadbek Sohijjon o'g'li

(PhD) filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, v.v.b.dotsent

E-mail: abozorbekov@gmail.com

O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA YASHIL LOGISTIKA TERMINOLOGIYASI VA TARJIMA MUAMMOLARI

Annotatsiya: Ushbu maqolada yashil logistika tushunchasi, uning atrof-muhitga ijobiy ta'sirini oshirish va barqaror transport operatsiyalarini joriy etishga qaratilgan yondashuvlar tahlil qilinadi. Yashil logistika o'zbek va ingliz tillarida keng qamrovli terminologik farqlarga ega bo'lib, tarjima jarayonlarida bir qator muammolarni keltirib chiqaradi. Maqolada uglerod chiqindilarini kamaytirish, energiya tejash, barqaror qadoqlash va chiqindilarni boshqarish amaliyotlari bilan bog'liq terminlar keltirilib, ularning o'zbek va ingliz tillaridagi tarjimasi va ekvivalentlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ekologik jihatdan mas'uliyatli logistika yondashuvlarining mohiyati va ushbu sohani rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: yashil logistika, eko-logistika, barqaror logistika, uglerod chiqindilari, energiya tejamkor transport, barqaror qadoqlash, uglerod izi, kontekstual tarjima, ilmiy-texnik tarjima.

Abstract: This article analyzes the concept of green logistics and approaches aimed at enhancing its positive environmental impact and implementing sustainable transport operations. Green logistics exhibits significant terminological differences between Uzbek and English, creating various challenges in translation processes. The article presents terms related to carbon emission reduction, energy conservation, sustainable packaging, and waste management practices, analyzing their translations and equivalents in Uzbek and English. Additionally, the essence of environmentally responsible logistics approaches and opportunities for developing this field are examined.

Keywords: green logistics, eco-logistics, sustainable logistics, carbon emissions, energy-efficient transport, more sustainable packaging, carbon footprint, contextual translation, scientific and technical translation.

Аннотация: В данной статье анализируется концепция "зелёной логистики," подходы, направленные на усиление её положительного воздействия на окружающую среду и внедрение устойчивых транспортных операций. Зеленая логистика в узбекском и английском языках имеет значительные терминологические различия, что вызывает ряд проблем в процессе перевода. В статье рассматриваются термины, связанные с практикой сокращения выбросов углерода, энергосбережения, экологичной упаковки и управления отходами, а также анализируются их переводы и эквиваленты на узбекском и английском языках. Кроме того, исследуется сущность экологически ответственных логистических подходов и возможности развития данной сферы.

Ключевые слова: зеленая логистика, эко-логистика, устойчивая логистика, выбросы углерода, энергоэффективный транспорт, экологичная упаковка, углеродный след, контекстуальный перевод, научно-технический перевод.

Kirish. Bugungi kunda global iqlim o'zgarishi va ekologik xavotirlar logistika sohasi oldiga yangi talab va vazifalarni qo'yimoqda. "Yashil logistika" yoki ba'zan "eko-logistika" deb ataladigan tushuncha, logistik jarayonlarda ekologik jihatdan muhim yechimlarni izlash va

amaliyotga tatbiq qilishni o‘z ichiga oladi. Yashil logistika asosan transport va yetkazib berish zanjirlaridagi uglerod chiqindilarini kamaytirish, energiya tejamkorlikka erishish va barqaror qadoqlash usullarini tatbiq etish bilan bog‘liq. Bu jarayonda barcha operatsiyalar barqarorlik tamoyillariga muvofiq olib boriladi. Masalan, O‘zbekistonda uglerod chiqindilarini kamaytirishga qaratilgan logistik yondashuvlar yangi amaliyotlarni joriy etish va yashil logistika tamoyillarini kengroq qo‘llashni talab etadi. Ingliz tilida keng qo‘llaniladigan **“sustainable logistics”** termini o‘zbek tilida **“barqaror logistika”** sifatida tarjima qilinsa-da, uning tushunchasi va ahamiyati kengroq sharhlanishi zarur. Yashil logistika asosan uch asosiy yo‘nalishda tadbiq etiladi:

1. Uglerod chiqindilarini kamaytirish: Bu yo‘nalishda transport jarayonlarini uglerod chiqindilarini kamaytirishga qaratish uchun turli amaliyotlar qo‘llaniladi. Masalan, elektr energiyasida harakatlanadigan transport vositalarini joriy etish yoki yoqilg‘i samaradorligini oshirish orqali chiqindilarni qisqartirish mumkin. Ushbu yo‘nalishda **“carbon footprint”** (uglerod izi) yoki **“carbon emissions”** (uglerodli chiqindilar) kabi terminlar keng qo‘llaniladi.

2. Barqaror qadoqlash va chiqindilarni boshqarish: Logistika jarayonlarida chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan qadoqlash usullari va chiqindilarni qayta ishlash amaliyotlari barqaror logistika tamoyillariga mos keladi.

3. Transport yo‘nalishlarini optimallashtirish: Energiyani tejash va yoqilg‘i sarfini kamaytirish maqsadida transport yo‘nalishlarini optimallashtirish amaliyotlari keng qo‘llaniladi. Shu sababli, yashil logistika tushunchasi global miqyosda ko‘plab kompaniyalar tomonidan amaliyotga joriy etilmoqda.

Yashil logistika bilan bog‘liq terminlarni ingliz tilidan o‘zbek tiliga tarjima qilishda o‘ziga xos qiyinchiliklar paydo bo‘ladi. Masalan:

- **Carbon footprint:** Bu termin ingliz tilida uglerod chiqindilarining umumiy miqdorini ifodalaydi. O‘zbek tiliga to‘g‘ridan-to‘g‘ri **“uglerod izi”** deb tarjima qilinsa ham, bu tushunchani to‘g‘ri anglash va ifodalash uchun yanada kengroq tushuntirish talab etiladi. **“Uglerod izi”** — ma‘noni yaqin ifodalasa-da, to‘g‘ridan-to‘g‘ri ma‘noni to‘liq anglatmasligi mumkin, chunki **“izi”** so‘zi odatda ko‘rinadigan va aniq iz qoldiradigan narsalarga nisbatan ishlatiladi. Bu yerda esa **“iz”** tashqi muhitga qoldirilgan **“ta’sir”** va **“yo‘l”** ma‘nosini ramziy tarzda ifodalaydi.

- **Eco-friendly packaging:** Ingliz tilidagi ushbu termin o‘zbek tilida **“ekologik jihatdan qulay qadoqlash”** deb tarjima qilinadi. Bu tarjima original terminning asosiy ma‘nosini aniq ifodalaydi, chunki **“ekologik jihatdan”** qismi qadoqlash jarayonining atrof-muhitga ta’sirini bildiradi, **“qulay”** qismi esa bu ta’sirning ijobiy yoki minimal salbiy ekanligini ko‘rsatadi. Shuningdek, **“ekologik xavfsiz qadoqlash”** yoki **“atrof-muhitga mos qadoqlash”** deb ham tarjima qilish mumkin. Bu tarjimalar ekologik ta’sirni e’tiborga olgan holda terminning turli semantik ma’nolarini ifodalaydi. **“Eco-friendly”** tarkibiy qismi iste’molchilarga ekologik zarar yetkazmaslik bo‘yicha ijtimoiy xabar beradi, bu esa mas’uliyatli iste’mol qilishni rag‘batlantiradi.

- **Sustainable transportation:** Bu termin o‘zbek tiliga **“barqaror transport”** sifatida tarjima qilinishi mumkin, lekin mazmunan transport vositalarining ekologik ta’sirini kamaytirish va energiyani tejashga asoslangan yechimlarni o‘z ichiga oladi. Ingliz tilidagi **“sustainable transportation”** atamasida **“barqarorlik”** transport sohasida ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy muvozanatni saqlash g‘oyasini ifoda etadi. O‘zbek tilida bu tushuncha kengaytirilgan tushuntirish orqali mazmunan to‘liqroq anglashiladi. Ba’zi hollarda **“ekologik toza transport”** yoki **“tejamkor transport”** iboralari ham ishlatilishi mumkin, ammo bu iboralar **“barqaror transport”** terminining kompleks ma‘nosini to‘liq qamrab olmaydi. Shu sababli, terminning

mazmunini kengroq kontekstdan tushuntirish transportning ekologik ta'sirini kamaytirish g'oyasini aniqroq aks ettiradi.

Yashil logistika terminlari ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjima qilinyotganda texnik va ekologik mazmunni to'liq saqlab qolish qiyin bo'lishi mumkin. Quyidagi amaliyotlar orqali bu qiyinchiliklarni yengish mumkin:

1. Kontekstual tarjima: Ba'zi terminlar to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilinishi qiyin bo'lganligi sababli, ularni kontekstual tarjima qilish, ya'ni mazmunni kengroq tushuntirish orqali ifodalash tavsiya etiladi.

2. Texnik tarjima qo'llanmalari yaratish: Yashil logistika bo'yicha terminlarni to'g'ri tarjima qilish uchun maxsus qo'llanmalar va lug'atlar yaratish orqali tarjimonlar va soha mutaxassislariga yordam berish mumkin.

3. Mahalliyashtirish: Ba'zi xalqaro terminlar o'zbek tiliga mahalliyashtirilgan holda tarjima qilinishi mumkin, ya'ni ularning o'zbek madaniyatida keng qabul qilinishi uchun maxsus muqobil terminlar ishlab chiqish talab etiladi.

Xulosa. Yashil logistika terminologiyasi va uning tarjimasi O'zbekistonning ekologik jihatdan samarador va zamonaviy transport tizimlarini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekistonda yashil logistika terminlari va amaliyotlarini kengroq joriy etish orqali ekologik muammolarni hal qilish, iqtisodiy samaradorlikka erishish va xalqaro standartlarga mos tizimlar yaratish mumkin. Mazkur maqola orqali yashil logistika va uning atrof-muhitga ijobiy ta'sirini ko'rib chiqish, o'zbek va ingliz tillari terminologiyasidagi farqlarni tahlil qilish va tarjima qiyinchiliklarini hal qilishga yo'naltirilgan tushunchalar ilgari surilgan. Tilshunoslikning ekologiya, logistika va iqtisodiyot kabi sohalardagi ta'siri, tarjima jarayonlari va ularning terminalogik ba'zasini shakllantirish bugungi kundagi muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Dekker, R., Bloemhof, J., & Mallidis, I. (2012). Operations research for green logistics—An overview of aspects, issues, contributions, and challenges. *European Journal of Operational Research*, 219(3), 671–679. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2011.11.010>
2. Yaqoob, I., & Nasir, M. H. (2020). Challenges in translating English logistics terminologies into other languages. *Journal of Language and Translation Studies*, 51(4), 78–89.
3. Wang, Q., & Lee, H. M. (2015). Green supply chain management: An international perspective on translation challenges. In *Sustainable logistics and supply chain management* (pp. 137–153). Springer International Publishing.
4. Bozorbekov A.S. Specific features of logistics terminology // *Thematics journal of education (TJE)*. Volume 7 – India. 2022, P. 94–98. (ISSN: 2249–9822).
5. Bozorbekov A.S. Logistika terminologiya tizimining xususiyatlari // *So'z san'ati xalqaro jurnali*. 5–jild 3–son. – Toshkent, 2022. –B.138–143. (ISSN: 2181–9297)
6. Iroda, e. (2023). Language and culture in English classroom: greetings, ways of expressing POLITENESS. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 20(4), 112-113.
7. Ilkhomovich, A. A. (2024). ENGLISH AS A SECOND LANGUAGE. *Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi*, 7(4), 145-149.